

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

Необхідно відзначити створення спрощеної системи внесення грошових коштів у формі листів-переказів, що значно прискорювало можливість процедури перерахування коштів.

Одним з факторів, що обумовила успішну діяльність цього комітету була його оптимальна структура у складі морського відділу при якому була створена технічна комісія, фінансового відділу та канцелярії.

Позитивно вплинуло на діяльність «Особливого комітету» формування його складу з найбільш досвідчених та відомих корабельних інженерів, військово-морських офіцерів та державних чиновників.

Ще одним аспектом успішності «Особливого комітету» є «прозорість» його діяльності, яка в свою чергу дозволила всі отримані кошти направити саме на ту справу для якої вони перераховувалися населенням та громадськими організаціями. Про це свідчить видання вже згаданого звіту про діяльність у формі нарису «Русский морской и воздушный флот сооруженный на добровольные пожертвования» в якому була викладена інформація про історію виникнення комітету, його структуру, склад, побудовані кораблі та детальна інформація про отримані та витрачені кошти.

Досвід організації діяльності «Особливого комітету по посиленню військового флоту на добровільні пожертви» потребує подальших ґрунтовних досліджень і цілком можливий для використання в сучасній Україні з метою сприяння ефективній діяльності волонтерських організацій у напрямку допомоги Збройним Силам України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Чернышев А.А. «Новики». Лучшие эсминцы Российского императорского флота – М.: ЭКСМО, 2007. – 224 с.
2. Балакин С. «Добровольцы» / С. Балакин // Моделист-конструктор. – 2000. – № 8. С. 4-7.
3. Русский морской и воздушный флот сооруженный на добровольные пожертвования. Иллюстрированный очерк деятельности высочайше учрежденного Особого комитета по усилению военного флота на добровольные пожертвования / С.-Петербург : Издательство С.В. Животовского, 1913. – 190 с.

ПОНЯТТЯ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ В ТОТАЛІТАРНІЙ МОДЕЛІ ДЕРЖАВИ (ЗА РОМАНОМ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984»)

Сергієнко В.С.,

студентка II курсу юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: Дубов Г.О.

к.ю.н., асистент кафедри теорії держави і права юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Розглядаючи проблему впливу різних чинників на правосвідомість людини, мою увагу привернула саме дія літератури. Зрозуміло, що наукова юридична література ґрунтовно впливає на правову свідомість саме юристів-професіоналів. Але все ж опосередковано і в більшості своїй на нашу правосвідомість має ефект саме художня література. Думаю, на багатьох справили величезний вплив книги шкільної програми, бо саме за тих часів відбувалось перше усвідомлення філософських і правових проблем «справедливості», «добра і зла», «злочину і покарання» тощо. Вважаю, що Міністерство освіти і науки від імені держави здійснює неабияку владу, затверджуючи програму шкільної літератури і тим самим впливаючи на базис правової культури підростаючого покоління. Після закінчення школи мисляча людина може відчутти, що тієї основи не вистачає для повного і різнобічного

розуміння багатьох суспільних явищ, а саме політичних і правових. І в такому разі у нагоді стає класика світової художньої літератури.

Роман Джорджа Орвелла «1984» є одним з найвідоміших і найцитованіших творів у жанрі антиутопії. Його переклали більш ніж 60 мовами, а деякі терміни (Старший Брат, Думкозлочин, Дводумство, Новомова, Кімната 101, Телеекран, «2+2=5», Двохвилинка Ненависті) увійшли в повсякденне використання щодо опису країн з тоталітарним режимом.

В юридичній літературі тоталітарний режим описують як «крайню форму антидемократичного режиму, що характеризується повним панування держави над людиною і суспільством; одержавленням усіх легальних громадських організацій; не обмеженими законом і закону не підвладними повноваженнями влад; заборонаю демократичних організацій; фактичною ліквідацією формально проголошених конституційних прав і свобод; усепроникаючим контролем за діяльністю громадян і громадських організацій; політичною цензурою; відсутністю гласності; войовничою тотальною нетерпимістю до усіх, хто мислить інакше, ніж диктують правляча партія і її ідеологія; репресіями відносно опозиції та інакомислячих; мілітаризацією суспільного життя; прагненням до зовнішньої експансії» [1, с. 84-85].

Для осіб, які не мають достатньо знань з теорії держави і права або з курсу історії, саме «орвеллівська» атмосфера, що панує в державі Океанії роману «1984», є «підручником» підкреслено гіперболізованих рис тоталітаризму. Наприклад: існування у кожній квартирі передавача-приймача «Телеекрана», з якого безупинно говориться про перевиконання планів і за допомогою якого Поліція Думок слідкує за громадянами; щомісячне проведення «Двохвилинки Ненависті» щодо особи, яка вимагає забезпечення державою свободи слова, свободи друку, свободи зібрань, свободи думок; нічні зникнення людей і катування «думкозлочинців» у підвалах (так звана, «Кімната 101») Міністерства любові; «партійно правильне» виховання з самого дитинства; відчуття мислячими людьми тотальної безвиході і своєї нікчемності в цій системі; постійне переписування історії правлячою партією та інше. Саме в такій моделі держави мене зацікавило розуміння правомірної поведінки.

Сучасний науковець Тарахонич Т. І., дослідивши різноманітні погляди теоретиків права, дає таке визначення: «Правомірна поведінка – це суспільно необхідна, бажана, допустима, усвідомлена поведінка індивідуальних та колективних суб'єктів, яка відповідає правовим приписам та гарантується державою». Така поведінка «характеризується певними особливостями:

- 1) відповідність вимогам норм права (формально-юридичний критерій);
- 2) соціальна корисність даної поведінки, тобто вона є бажаною або необхідною для функціонування суспільства; (О. Ф. Скакун додає в розуміння суб'єктивної сторони також «свідомо вольовий характер» [1, с. 414])
- 3) дана поведінка має суб'єктивну сторону, яка знаходить свій вияв у таких складових чинниках, як: мотив (спрямованість), міра усвідомлення можливих наслідків вчинку, внутрішнє ставлення до спричинених наслідків;
- 4) об'єктивна необхідність правомірних дій знаходить своє закріплення в імперативних нормах у вигляді обов'язків, виконання яких забезпечується примусовою силою держави» [2, с. 282].

В Океанії (як в «ідеальній» моделі держави з тоталітарним режимом) бачення правомірної поведінки є абсолютно полярним до демократичного. Зіставимо ознаки, вказані в доктрині і згадані у творі:

1) Втіленості в юридичній формі немає – «протизаконного нічого не існувало, в зв'язку з тим, що і не існувало самих законів» [3, с. 10]. «У Океанії не існує жодних законів. Злочинні думки та дії не є формально офіційно забороненими, а нескінчені чистки, арешти, тортури, ув'язнення не є призначеними як покарання за злочини, які були здійсненими, але є лише знищенням осіб, які могли б можливо здійснити злочин коли-небудь у майбутньому»; [3, с. 221].

2) Суспільна корисність замінюється на таку, що несе вигоду «для партії і Старшого Брата» [3, с. 137];

3) Такій державі також не є вигідними громадяни, що чітко усвідомлюють свої дії, навіть за умови, що вони є надзвичайно твердими у своїх «партійних» переконаннях. «Ортодоксальність означає не думати – не мати потреби в думках. Прихильність ідеї – це стан несвідомий» [2, с. 56]. Словами головного героя Вінстона вказується, що особу, яка вірить в усі принципи ідеології партії, шанує Старшого Брата, радіє перемогам на фронті, завзято і невтомно ненавидить «думкозлочинців», але «читала занадто багато книг» і зустрічалась з митцями, неодмінно «розпорошать», бо їй не вистачало «рятівної тупості» [3, с. 57-58].

4) Також, повертаючись до рис правомірної поведінки, в Океанії ця поведінка все ж гарантувалася засобами примусу – функціонувало Міністерство любові, що використовувало тортури щодо дисидентів або навіть прихильників партії, щоб «не заіржавіли коліщата державного механізму». [3, с. 277].

Правомірна поведінка в Океанії – це постійна «недовіра до дружини, дитини, друзів»; «немає іншої вірності, крім партійної вірності; немає іншої любові, ніж любові до Старшого Брата»; це завжди позитивно-нейтральний вираз обличчя, бо «недовіра чи сумнів на обличчі – вже караний злочин»; це «неперервний ланцюг перемог над власною пам'яттю, що називають «підкоренням дійсності» або дводумством»; «пісні, марші, знамена, походи, муштри з навчальними гвинтівками, викрикування лозунгів і поклоніння Старшому Братові»; «звичайною справою є донесення дітьми в Поліцію Думок на батьків».

Отже, художня література дає широке розуміння світу та різноманітних суспільних явищ. Книги-антиутопії (і особливо роман «1984») допомагають сприймати світ більш об'єктивно і неупереджено. Після аналізу такого твору читач побачить різницю бачення «правомірної» поведінки у демократичній і тоталітарній державах та усвідомить, який варіант все ж ближче цивілізованій людині.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скаун О. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
2. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, прав. конструкції та наук. концепції) : навч. посіб. / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 400 с.
3. Орвелл Дж. 1984 / Пер. з англ. В. Шовкуна. – К.: Вид-во Жупанського, 2015. – 312 с.